

Uloga i važnost kvalitetnog nastavnog okružja u ustanovama za obrazovanje odraslih

Za uspješnost obrazovanja odraslih ključni su prediktori kvalitetni nastavnici koji svojim profesionalnim i nastavničkim kompetencijama stvaraju pozitivno i poticajno nastavno ozračje te motiviraju polaznike za kontinuirano učenje. Nastavno ozračje u tom smislu podrazumijeva kvalitetu odnosa, komunikacije i interakcije sudionika nastavnog procesa (Kyriacou, 2001; Koludrović, 2013). Ipak, autori sugeriraju i da nastavno okružje ima veoma važnu ulogu u nastavnom procesu (Brooks i Kaplan, 1972; Himestra, 1991; Fulton, 1991). Nastavno okružje prvenstveno podrazumijeva kvalitetu materijalnih, odnosno prostornih uvjeta pri čemu su Brooks i Kaplan (1972) istaknuli da nastavno okružje utječe na ponašanje ljudi i njihovu percepciju.

Kao ključne elemente nastavnog okružja možemo istaknuti opremljenost prostora, odabir i razmještaj namještaja te osvjetljenje s akustikom. To je dobro potkrijepljeno i u Pravilniku o standardima i normativima te načinu i postupku utvrđivanja ispunjenosti uvjeta u ustanovama za obrazovanje odraslih (2007) iz kojeg je uočljivo da se posebna pažnja treba obratiti na opremljenost prostora, grijanje i hlađenje, akustiku i osvjetljenje te prozračivanje.

U skladu sa suvremenim andragogijskim pristupima učenju i podučavanju, smisao ustanove za obrazovanje odraslih nije samo podučavati polaznike nastavnim sadržajima već i osigurati mjesto za druženje, učenje i razmjenu iskustava. Stoga je poželjno da, osim učionica i prostorije za individualni rad s polaznicima koja je predviđena Pravilnikom (2007), ustanova ima i posebno opremljen(e) prostor(e) u kojima polaznici mogu razmjenjivati mišljenja i neformalno se družiti. Zajednička prostorija može biti opremljena policama s knjigama i preporučenom literaturom koja je relevantna polaznicima i nastavnicima, kao i opremljena ležernijim namještajem i sjedilkama. Također, takav prostor može biti opremljen relevantnim brošurama, letcima, informacijama o edukacijama i različitim usavršavanjima kako bi, osim prostora za druženje, imalo i popularno – edukacijsku vrijednost.

Pravilnikom (2007) su također definirani uvjeti koji se odnose na prostorne i materijalne uvjete namijenjene nastavnom procesu. Stoga ustanova treba obraćati pažnju na opremljenost i uređenost učionica kako bi polaznici osjećali ugodu pri učenju novih sadržaja. U tom je smislu važna i estetika i funkcionalnost učionice. S obzirom na estetiku, poželjno je da, poštujući relevantne pravilnike i standarde, učionica doista predstavlja mjesto za učenje na način da omogućuje pokretni namještaj primjeren svim značajkama obrazovanja odraslih. Brojni su autori upozorili da klasični raspored učionice (klupe za dvoje raspoređene u redovima jedna iza druge) nisu povoljne za obrazovanje odraslih jer onemogućuju komunikaciju među polaznicima te pridonose pasivnoj ulozi sudionika

nastavnog procesa, stvaraju atmosferu predavaonice i slično. S obzirom na to da je u obrazovanju odraslih naglasak stavljen na aktivnosti polaznika i moderatorsku ulogu nastavnika, razumljivo je da više odgovara pokretna učionica namijenjena suradnji, komunikaciji u smislu razmjene stavova i iskustava te suradničkom učenju.

S obzirom na osvjetljenje i akustiku, Pravilnikom (2007) je definirano da učionice trebaju biti dobro osvjetljene umjetnim i prirodnim svjetlom te zaštićene od buke. One moraju uz to imati i dobru akustiku te osiguravati povoljne uvjete za korištenje audiovizualnih nastavnih medija.

U konačnici, ako osoba doživljava prostor za učenje ugodnim, veća je mogućnost za kvalitetnije i motiviranije učenje. Stoga za provjeru kvalitete nastavnog okruženja, andragozima i nastavnicima mogu pomoći pitanja za procjenu kvalitete nastavnog okruženja nalik na ona koja je definirao Fulton (1991). Fulton (1991) je pitanja za procjenu kvalitete nastavnog okruženja podijelio u tri skupine sastavljene od niza pitanja o zadovoljstvu, sudjelovanjima i postignućima polaznika ovisno o prostoru, prostoru i razmještaju te izgledu i sigurnosti, a niže su navedena pitanja prilagođena prema Fulton (1991):

1. Jesu li polaznici zadovoljni prostorom namijenjenim za obrazovanje odraslih i učenje?
2. Postoje li fizičke značajke prostora koje ometaju pažnju polaznika?
3. Kako se može prostor prilagoditi potrebama polaznika?
4. Je li prema govoru tijela uočljivo da je prostor zadovoljavajući?
5. Je li prostorija prilagođena za korištenje različitih strategija učenja?
6. Je li učionica primjerena za slušne, kinestetičke i vizualne stilove učenja?
7. Jesu li mjesto i veličina učionice primjereni planiranim aktivnostima učenja?
8. Odgovara li namještaj potrebama ljudi koji ih koriste?
9. Što o učenju i nastavi mogu zaključiti polaznici iz opremljenosti prostora?
10. Postoji li mogućnost da pojedinci budu uvrijeđeni zbog načina opremljenosti prostora?
11. Koje se promjene mogu napraviti da bi se pridonijelo kvaliteti okruženja za učenje?
12. Tko može napraviti promjene i koliko materijalnih izdataka one zahtijevaju?
13. Udovoljava li prostor minimalnim standardima sigurnosti i udobnosti?
14. Jesu li učionici potrebni neki posebni zahtjevi za realizaciju nastave (audiovizualna oprema, računalna oprema i slično)? (prilagođeno prema Fulton, 1991)

Literatura:

1. Brooks, M. i Kaplan, A. (1972), The Office Environment: Space Planning and Affective Behavior. *Human Factors*, 14, 373-391.
2. Fulton, R. D. (1991), A Conceptual Model for Understanding the Physical Attributes of Learning Environments. U: R. Hiemstra (ur.), *Creating Environments for Effective Adult Learning*. San Francisco: Jossey – Bass INC. Publishers.
3. Hiemstra, R. (1991), Aspects of Effective Learning Environments. U: R. Hiemstra (ur.), *Creating Environments for Effective Adult Learning*. San Francisco: Jossey – Bass INC. Publishers.
4. Koludrović, M. (2013), Nastavno okružje kao važan čimbenik ostvarivanja suvremene visokoškolske nastave. U: M. Ljubetć i S. Zrilić (ur.), *Pedagogija i kultura. Kultura kao polje pedagoške akcije: odgoj, obrazovanje, kurikulum*. Zagreb: Hrvatsko pedagojsko društvo, 72-78.
5. Pravilnik o standardima i normativima te načinu i postupku utvrđivanja ispunjenosti uvjeta u ustanovama za obrazovanje odraslih (2007), https://www.asoo.hr/UserDocsImages/Dokumenti/Pravilnik_o_standardima_i_normativima_te_nacinu_i_postupku_utvrdivanja_ispunjenosti_uvjeta_u_ustanovama_za_obrazovanja_odraslih.pdf